

Nr 15

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 mars 1956 dagtecknad proposition, nr 85, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete samt angående fortsatt giltighet av samma lag

Härigenom förordnas, dels att 1 § lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete¹ skall erhålla följande ändrade lydelse, dels ock att lagen, vilken enligt lag den 15 april 1955 (nr 127) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, äger Konungen, i den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft, förordna, att 2—7 §§ i denna lag skola äga tillämpning.

I den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft, äger Konungen förordna, att 2—7 §§ i denna lag skola äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1956.

¹ Senaste lydelse av lagen i vissa delar, se SFS 1948: 186 och 749.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft *dels* tre före propositionens avlämnande väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 425 av herr *Lindblom m. fl.* samt inom andra kammaren nr 286 av herr *Andersson* i Brämhult och nr 517 av herr *Ohlin m. fl.*, *dels* ock fyra i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 506 av herr *Ohlon m. fl.* och nr 507 av herr *Ewerlöf m.fl.* samt inom andra kammaren nr 665 av herr *Hjalmarson m. fl.* och nr 666 av herr *Ohlin m. fl.*

I motionerna I: 425 och II: 517, vilka är likalydande, hemställes »att riksdagen måtte besluta att provisoriska skolbyggnader, s. k. klassrumspaviljonger, skall få uppföras utan att byggnadskvoten belastas».

I motionen II: 286 hemställes »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen av den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete att orter med upp till 5 000 invånare undantages från lagens bestämmelser, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till sådan lagändring».

Motionerna I: 506 och II: 666, vilka är av samma lydelse, utmynnar i ett förslag »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om *dels* att tillståndstvånget för byggnadsarbete helt avskaffas från och med den 1 april 1957, *dels* att förslag om åtgärder för säsongutjämning inom byggnadsverksamheten snarast möjligt förelägges riksdagen».

I motionerna I: 507 och II: 665 — även de likalydande — hemställes, »att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 85 måtte

A. besluta, att byggnadsregleringen skall upphävas från och med utgången av år 1956, samt sålunda antaga följande

Förslag

till

lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete

Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1956.

B. uttala,

dels att den ekonomiska politiken, skattepolitiken — ej minst vad gäller bilbeskattningen — bostadspolitiken och kommunikationspolitiken bör utformas så, att man främjar en företagslokalisering varigenom en lämplig befolkningsbalans mellan större städer och landsbygd kan åstadkommas,

dels att den rådgivande verksamheten i lokaliseringsfrågor som redan nu bedrivs bör ytterligare intensifieras».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för Kungl. Maj:ts förslag och för yrkandena i motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Lagen den 30 juni 1943 (nr 444; ändr. nr 186/1948 och 749/1948) om tillståndstvång för byggnadsarbete utgör ett led i statsmakternas strävan att upprätthålla ett fast penningvärde och främja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft. Lagen gäller — sedan dess giltighetstid vid olika tillfällen blivit förlängd, senast genom lag den 15 april 1955 (nr 127) — till och med den 30 juni 1956.

Enligt 1 § i lagen äger Konungen under vissa förutsättningar förordna, att 2—7 §§ i lagen skall äga tillämpning. Har dylikt förordnande meddelats, följer därav att byggnadsarbete icke får bedrivas utan särskilt tillstånd (byggnadstillstånd). Sådant tillstånd meddelas av Konungen eller, i den mån Konungen förordnar därom, av myndighet, åt vilken Konungen uppdrager att utöva tillsyn över tillämpningen av lagen, eller myndighet, som är underordnad tillsynsmyndigheten.

Genom kungörelse den 29 juli 1943 (nr 640) med tillämpningsföreskrifter till lagen, vilken kungörelse trätt i kraft den 1 augusti 1943, har Kungl. Maj:t förordnat, att 2—7 §§ i lagen skall äga tillämpning samt meddelat tillämpningsföreskrifter till lagen.

Enligt dessa tillämpningsföreskrifter, vilka ändrats vid flera tillfällen, får åtskilliga slag av byggnadsarbeten bedrivas utan byggnadstillstånd. Härom ävensom beträffande frågan hur tillståndsgivningen är ordnad torde få hänvisas till propositionen nr 181 till 1954 års riksdag. Den där lämnade redogörelsen är alltjämt aktuell; sedan byggnadsregleringen dryftades vid 1954 års riksdag har således ej vidtagits någon ändring i hithörande bestämmelser.

Tablå 1. Till länsarbetsnämnderna inkomna ansökningar om byggnadstillstånd och igångsättningstillstånd för bostadshus. Kostnad i milj. kr.

Byggnadsarbetets art	1953	1954	1955
Bostadshus.	1 915,2 ¹	2 319,3	2 497,7
Jordbruk, skogsbruk och fiske. ...	2,6	1,5	5,3
Industri.	282,9	625,2	522,9
Kraft- och belysningsverk (ej statliga)	168,3	184,0	76,6
Samfärdsel (ej de statliga kommunikationsverkens investeringar)	124,1	162,9	205,9
Handel.	243,4	383,7	247,5
Förvaltning, sociala ändamål m.m.	273,9	211,9	196,2
Skolor, kyrkor, samlingslokaler m. m.	332,2	380,1	383,6
Vägar och gator (ej statliga), vatten och avlopp.	377,4	422,9	471,1
Militära arbeten.	16,4	37,3	48,7
	3 736,4	4 728,8	4 655,5

¹ Uppgifterna för 1953 avser såväl flerfamiljshus som egnahem men uppgifterna för 1954 och 1955 endast flerfamiljshus.

Vad angår frågan om behovet av fortsatt byggnadsreglering anföres i propositionen bland annat följande.

I nuvarande läge med ett investeringstryck, som vida överstiger resurserna av arbetskraft och material, är byggnadsregleringen ett effektivt och nödvändigt instrument i den ekonomiska politiken.

För att belysa investeringsönskemålen må hänvisas till omstående sammanställning.

Som framgår av tablån var det belopp, som avsågs med inkomna ansökningar om byggnadstillstånd, avsevärt större år 1954 än år 1953. Den höga nivån har i stort sett bibehållits under 1955 även om en viss avmattning kunnat förmärkas under senare delen av året. Investeringsönskemålen är alltför av en sådan storleksordning att de vida överstiger det beräknade investeringsutrymmet. Detta framgår bl. a. av följande tablå.

Tablå 2. Tillståndsbudget samt anmälda investeringsönskemål.
Kostnad i milj. kr.

Byggnadsarbetets art	Tillståndsbudget 1956	Anmälda investeringsönskemål för 1956
Jordbruk, skogsbruk och fiske	3	ingen uppgift
Industri	200	570
Kraft- och belysningsverk (ej statliga)	100	300
Samfärdsel (ej de statliga kommunikationsverkens investeringar)	100	233
Handel	81	446
Förvaltning, sociala ändamål m. m.	175	645
Skolor, kyrkor, samlingslokaler m. m.	273	920
Vägar och gator (ej statliga), vatten och avlopp	240	370
Militära arbeten	90	220
Diverse arbeten	120	

Byggnadsarbetarkåren har även under 1955 företett en ökning, vilken varit störst för byggnadsgrovarbetarna. Byggnadsarbetskraften har under 1955 varit fullt sysselsatt. En säsongnedgång i byggnadsverksamheten under de kallaste vintermånaderna har liksom tidigare år ej helt kunnat undvikas. Säsongarbetslösheten vintern 1955 blev dock relativt låg.

Som riktpunkt för tillståndsgivningen har för år 1956 liksom för tidigare år inom byggnadsberedningen upprättats en investeringsbudget, som anger ramen för tillstånd under detta år för byggnads- och anläggningsverksamhet inom olika huvudområden. I bihang 2 av inkomstbilagan till årets statsverksproposition har lämnats en redogörelse för denna budget. Ett sammandrag av tillståndsbudgeten återfinnes även i den förut åberopade såsom tablå 2 betecknade sammanställningen.

Tillståndsbudgeten för år 1956 skiljer sig från 1955 års budget främst i följande avseenden. Den för icke statliga kraft- och belysningsverk upptagna kvoten har nedsatts från 120 till 100 miljoner kronor samt civilförsvarets

kvot från 20 till 10 miljoner kronor. Vidare har åtgärder vidtagits för att nedbringa ålderdomshemsbyggandet under 1956 att motsvara en kostnad av 25 miljoner kronor mot omkring 40 miljoner kronor år 1955. I stället har hälso- och sjukvårdskvoten förstärkts med 30 miljoner kronor till 120 miljoner kronor, varjämte ecklesiastikdepartementets kvot ökats från 210 till 220 miljoner kronor för att möjliggöra en utökning av byggnader för yrkesskole- och gymnasieutbildning samt akademisk utbildning. Med hänsyn till angelägenheten av att motverka en överansträngning av byggnadsmarknaden under våren och sommaren har föreskrivits, att de olika byggnadskvoterna under första halvåret 1956 med vissa undantag endast må utnyttjas till 25 procent. Beträffande den omfattning, i vilken återstoden av de olika byggnadskvoterna må tagas i anspråk, kommer sedermera beslut att meddelas.

Det bör anmärkas, att tillståndsbudgeten är att betrakta som enbart ett arbetsinstrument, som ger riktlinjer för tillståndsgivningen. Ändringar i tillståndsbudgeten kan företagas i den mån så erfordras för att i varje läge ernå en snabb anpassning av planerna efter de ekonomiska förändringarna och arbetsmarknadsläget.

Departementschefen. Chefen för socialdepartementet, statsrådet Ericsson, anförde vid lagrådsremissen följande.

Som närmare framgår av finansplanen i årets statsverksproposition råder alltfört ett övertryck i ekonomin och situationen ger ökat eftertryck åt kravet på återhållsamhet i den inhemska hushållningen med stöd av en restriktiv ekonomisk politik. Såsom tidigare anförts är byggnadsregleringen ett instrument i den återhållsamma politiken. De uppgifter jag anförde i det föregående ger ett klart uttryck såväl för det bestående höga investeringstrycket som arbetskraftsresursernas fulla utnyttjande. Jag anser det därför nödvändigt att byggnadsregleringen vid sidan av de finans- och kreditpolitiska åtgärderna tills vidare bibehålles i syfte att i nuvarande läge begränsa investeringarna.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker jag, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete erhåller förlängd giltighet. Beträffande tiden för förlängningen vill jag hänvisa till att chefen för finansdepartementet den 12 september 1955 tillkallat särskilda sakkunniga för utredning av spörsmål sammanhängande med den fulla sysselsättningens ekonomi m. m. Frågan om byggnadsregleringen som ett instrument i den ekonomiska politiken torde i samband härmed komma att bli föremål för de sakkunnigas överväganden. I avvaktan härpå synes lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete böra erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1958.

I lagens 1 § anges, att Konungen »vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden» äger — i den mån det finnes erforderligt för att upprätthålla ett

fast penningvärde och befrämja en ändamålsenlig användning av förnödenheter och arbetskraft — förordna att 2—7 §§ i lagen skola äga tillämpning. Det synes mig lämpligt att de citerade ordalagen i nu förevarande sammanhang uteslutes ur lagtexten.

Vad därefter beträffar spörsmålet huruvida byggnadsregleringen jämväl har en uppgift att fylla för en lämplig lokalisering av näringslivet lämnas i propositionen en redogörelse, som bland annat innehåller följande.

Byggnadsregleringens främsta uppgift har varit att tjäna som ett investeringsbegränsande instrument i en samhällsekonomi, där efterfrågan på varor och tjänster tenderat att överstiga tillgångarna. Vid prövningen av ansökningar om byggnadstillstånd har bl. a. tillgången på arbetskraft såväl för byggnadsarbete som för annan produktiv verksamhet tillmätts stor betydelse. Behovet av ett differentierat näringsliv, nödvändigheten av följdinvesteringar m. m. har också varit synpunkter som beaktats vid byggnadstillståndsgivningen. Härigenom har byggnadsregleringen i vissa fall kommit att användas även i lokaliseringsspolitiskt syfte.

Utöver den lokaliseringsspolitiska verksamhet, som bedrivits i samband med byggnadsregleringen, må följande nämnas. Vissa statliga industriföretag har grundats bl. a. med hänsyn till önskemålet att förbättra försörjningsmöjligheterna i vissa delar av landet. Kommunikationspolitiken har utformats med hänsyn till önskvärdheten av att förutsättningar skapas för ett differentierat och mångsidigt näringsliv i olika delar av landet. Företagarföreningarna, som i stor utsträckning driver sin verksamhet med statsmedel, har tillkommit med samma önskemål för ögonen. De skall eftersträva att till landsbygden och dess tätorter samt till områden med outvecklat näringsliv förlägga sådan företagsamhet som har förutsättningar att med framgång bedrivs där. Den sedan år 1954 existerande statliga lånegarantien till hantverks- och småindustriföretag är också ett viktigt instrument i denna verksamhet. Vid prövningen av varje ärende om statlig lånegaranti tillmätes lokaliseringssynpunkterna stor vikt.

Till 1952 års riksdag framlades på grundval av lokaliseringsutredningens år 1951 avgivna förslag (SOU 1951:6) proposition angående samhällets åtgärder för näringslivets lokalisering (prop. 1952:127). Riksdagens beslut i frågan blev i huvudsak följande. Behovet av samhällets inflytande på företagens val av förläggningssort vitsordades. Den statliga verksamheten på lokaliseringsområdet skulle tills vidare vara en försöksverksamhet och förläggas till arbetsmarknadsstyrelsen, där en särskild byrå för lokaliseringssärenden inrättades. Dess uppgift skulle i huvudsak vara att göra utredningar ägnade att skapa bättre förutsättningar för bedömandet av de aktuella näringspolitiska problemen i vissa orter och inom vissa områden, att insamla material av betydelse för verksamheten samt att lämna företagen direkt rådgivning.

Den av arbetsmarknadsstyrelsen bedrivna försöksverksamheten, som nu pågått i ett antal år, har utan tvekan varit av betydelse. Man kan peka på flera konkreta exempel, där genom arbetsmarknadsstyrelsens åtgärder företag förlagts till platser, som ur samhällelig synpunkt varit lämpliga, men där utan ingripande av styrelsen något företag sannolikt ej skulle kommit till stånd. Ett nära samarbete har etablerats med industriens organisation för lokaliseringsfrågor, industriens produktionsråd, såväl som med byggnadsberedningen, närmast i syfte att därmed komma i kontakt med företag som har för avsikt att nyetablera eller utvidga sin verksamhet. Samhällets möjligheter att ingripa har emellertid varit begränsade.

Att samhället bör skaffa sig ett större inflytande över näringslivets lokalisering har under senare år kommit till uttryck på flera olika sätt bl. a. motionsvägen i riksdagen och i den allmänna debatten. Detta har främst motiverats med att den nuvarande utvecklingen mot en koncentration av näringslivet till större befolkningscentra och som följd härav ett ständigt vikande befolkningsunderlag inom andra områden av vårt land är betänklig och att samhället på detta område har ett ansvar, som det icke kan undandraga sig. Uttunningen av befolkningen har i vissa landsändar redan hunnit gå så långt, att utkomstmöjligheterna för den kvarvarande befolkningen torde ha försämrats. Samtidigt anföres exempel på att i dessa områden gjorda investeringar i av samhället uppförda lokaler eller i industri- och serviceanläggningar står outnyttjade. Å andra sidan har storstädernas starka dragningskraft med åtföljande starka tillströmning av arbetskraft medfört svårigheter och torde i framtiden komma att skapa än större problem, om ingenting göres för att påverka utvecklingen.

Departementschefen anförde vid lagrådsremissen bland annat.

De svårigheter som i de större tätorterna möter på det samhälleliga planet hänför sig bl. a. till de stora krav på offentliga investeringar av olika slag, som följer med stora befolkningscentra, såsom bostäder, transportanordningar, vägar och gator, vatten och avlopp, skolor, sjukhus etc. Kraven på dylika investeringar är nu så stora att svårighet uppstått att tillgodose dem i den takt som i och för sig vore önskvärd. De spelar också så stor roll i den totala investeringsverksamheten på de större orterna, att de kan inverka oförmånligt på t. ex. industriens möjligheter att tillgodose sina produktiva investeringar. Arbetskraftsanhopningen i de större städerna är icke heller utan olägenheter. Genom de långa avstånd mellan hem och arbetsplats, som ofta uppstår i storstäderna, måste relativt lång tid anslås åt resor, vilket torde betyda en mindre rationell användning av fritiden. Ur samhällets synpunkt är det ett primärt intresse att arbetskraftsresurserna utnyttjas så effektivt som möjligt. Varje ort har sitt optimum, men det är givetvis omöjligt att ange detta i exakta siffror. Om samhället påverkar lokaliseringen så att näringslivets expansionstakt minskar i de större tätorterna men ökar i de områden, som nu har stora utflyttningar,

underlättas möjligheterna att komma till rätta med tidigare nämnda problem. De större tätorternas expansion hejdas och flykten från landsbygden kan minska. Det skapas därvid också förutsättningar för en bättre befolkningsbalans mellan tätorterna och den egentliga landsbygden genom att befolkningen i större utsträckning än annars kan bo kvar på landsbygden och ha sitt arbete i närliggande tätorter. Härtill medverkar även de snabba och förbättrade kommunikationer, som motorismens och vägnätets utveckling skapat.

Om det sålunda ur hela samhällets synpunkt kan betraktas som angeläget att vidtaga åtgärder för att hejda den ytterligare tillväxten av främst de största tätorterna, är det även angeläget att motverka orealistiska och överdrivna föreställningar om fördelar av näringslivets spridning som icke sällan gör sig gällande. Uppfattningen att så gott som varje kommun skall kunna industrialiseras är verklighetsfrämmande. Det primära i strävandena till ett i skilda delar av landet allsidigt utvecklat näringsliv är givetvis att företagsekonomiska förutsättningar finnes för företagens förläggning till en viss ort eller viss del av landet.

Samhällets strävanden på detta område kan inriktas på två vägar. Å ena sidan kan positiva åtgärder vidtagas för att stimulera företag att etablera sig inom områden där det ur samhällets synpunkt anses angeläget att stödja utvecklingen av ett allsidigare näringsliv. Som jag tidigare anfört har flera dylika åtgärder i syfte att förlägga företag till vissa områden redan vidtagits, såsom den rådgivande lokaliseringsverksamheten, företagarföreningarnas verksamhet och kreditgarantin till hantverk och småindustri. Dessa grenar kan och bör ytterligare utvidgas. Kommunikationspolitiken kan bedrivas med särskilt hänsynstagande till de områden i landet där det av samhälleliga synpunkter anses motiverat att stimulera näringslivets utveckling. Statens egen företagerverksamhet dikteras redan nu ofta av dessa motiv, vilket allt framgent bör ske. Å andra sidan talar starka skäl för att samhällets åtgärder även bör inriktas på att motverka ytterligare expansion i de större tätorterna. Med hänsyn till den utveckling, som pågått de senare åren och alltjämt pågår mot en allt starkare befolkningskoncentration till de större städerna, och med hänsyn till de stora problem denna utveckling skapar synes det nödvändigt att samhället nu ingriper med effektivare åtgärder än hittills.

Vid valet av medel för att motverka den icke önskvärda expansionen i vissa orter kan givetvis flera utvägar tänkas. För närvarande synes det ligga närmast till hands att anknyta till byggnadsregleringen, som enligt vad jag tidigare anfört redan i viss utsträckning kommit till användning i syfte att främja den eftersträvade utvecklingen. Någon ändring av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete synes för detta ändamål ej erforderlig. Vid prövningen av byggnadstillståndsärenden som berör de större tätorterna bör emellertid större vikt än tidigare läggas vid en sådan bedömning av

ärendena, som främjar en ur samhällets synpunkt lämplig förläggning av företagen.

Anknytningen av den statliga lokaliseringpolitiken till den nuvarande byggnadsregleringen får ses som ett praktiskt arrangemang under nuvarande förhållanden. Därigenom undvikes bl. a. en dubbelprövning av ärendena, då de nämligen på samma gång kan prövas såväl ur byggnadstillståndssynpunkt som lokaliseringssynpunkt. Det förhållandet att sistnämnda synpunkt beaktas inom ramen för byggnadsregleringen bör givetvis icke vara ett hinder för att byggnadsregleringen avskaffas, när den ur andra synpunkter ej längre bedömes behövlig. Behovet av en samhällelig lokaliseringspolitik torde kvarstå även sedan byggnadsregleringen avskaffats. Man kan nämligen ganska bestämt utgå från, att det under icke överskådlig tid framåt kommer att finnas vissa orter, främst de nuvarande stora befolkningscentra, i vilka tendensen till en icke önskvärd befolkningskoncentration kommer att kvarstå. När byggnadsregleringen avskaffas, torde därför en ny lagstiftning, som ger samhället möjlighet att öva ett avgörande inflytande på näringslivets lokalisering inom vissa orter och områden, bliva erforderlig.

Lagrådet har lämnat det genom propositionen framlagda lagförslaget utan erinran.

Utskottet

Den ekonomiska utvecklingen under år 1955 har kännetecknats av fortsatt hög sysselsättning och stigande produktion. Den stabilitet i prisnivån, som rått under de tre föregående åren, har brutits. För att hejda inflationstendenserna har olika motåtgärder vidtagits, varvid särskilt kreditpolitiken fått spela en större roll än tidigare. Effekten av dessa åtgärder kan dock väsentligen väntas göra sig gällande först under år 1956.

De anmälda investeringsönskemålen för år 1956 är väsentligt mer än dubbelt så stora som det i tillståndsbudgeten beräknade utrymmet för ifrågavarande investeringar. Det tidigare ogynnsamma förhållandet mellan dylika anmälda önskemål och samhällsresurserna består alltså fortfarande, ehuru en viss avmattning av önskemålen kunnat förmärkas under senare delen av år 1955, sannolikt som en följd av den skärpta kreditpolitiken.

De generellt verkande åtgärder mot övertrycket i samhällsekonomien, som hittills vidtagits eller kan komma att vidtagas, är uppenbart ej tillräckliga för att ensamma kunna skapa nödig återhållsamhet i fråga om lusten att investera. Rantepolitiken är nämligen icke ägnad att i avsevärd mån hämma investeringslusten hos företag, kommunala organ och andra inrättningar, som har likvida medel, vilka efter kort tid kan omsättas i anläggningsverksamhet. De medel det här är fråga om uppgår säkerligen

till mycket betydande belopp. Det är för övrigt högst sannolikt att många, av de enskilda som angelägna bedömda, investeringsbehov icke ens blivit anmälda till de tillståndsgivande organen, därför att det ansetts utsiktslöst att med nuvarande byggnadsreglering få en sådan framställning bifallen. Även om det kan antagas att många av de anmälda investeringsönskemålen ej i verkligheten är aktuella, finns det således ingen anledning att utgå från att de aktuella behov, som skulle leda till konkurrens om samhällets resurser av arbetskraft och material, därest byggnadsregleringen upphävdes, till sitt totalbelopp är nämnvärt mindre än totalsumman av de anmälda behoven.

Mot bakgrunden härav ter det sig som departementschefen i propositionen anfört nödvändigt, att byggnadsregleringen vid sidan av de finans- och kreditpolitiska åtgärderna tills vidare bibehålles i syfte att i nuvarande läge begränsa investeringarna.

Ett ytterligare skäl att icke nu upphäva lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete är de fördelaktiga verkningarna för en säsongutjämning inom byggnadsarbetarkåren, som byggnadsregleringen utövat, ehuru det icke ens med dess hjälp varit möjligt att hittills helt undgå säsongarbetslöshet inom branschen. Så länge något tillräckligt verksamt medel att åstadkomma utjämning mellan årstiderna ej står till buds, har byggnadsregleringen här vid sidan av sin egentliga funktion en betydelsefull uppgift att fylla.

Enbart i säsongutjämnande syfte bör dock lagen icke bibehållas. Som redan tidigare flera gånger skett vill utskottet i stället ånyo understryka, att det anser den individuella detaljreglering, som byggnadsregleringen innebär, böra avvecklas, så snart de samhällsekonomiska förhållandena medger detta. Då emellertid alla de spörsmål som sammanhänger med den fulla sysselsättningens ekonomi, däribland även byggnadsregleringen som instrument i den ekonomiska politiken, för närvarande överväges inom 1955 års stabiliseringsutredning, finner utskottet icke anledning att nu närmare uttala sig om hur eller när denna avveckling bör ske.

I avvaktan på utredningens resultat, som knappast kan förväntas under förra delen av år 1957, bör lagens giltighet såsom föreslagits i propositionen förlängas till och med den 30 juni 1958.

När utskottet biträder propositionens förslag att »krig eller krigsfara, vari riket befinner sig», eller eljest »utomordentliga, av krig föranledda förhållanden» icke vidare bör gälla som förutsättning för lagens tillämpning, får detta följaktligen icke ses som ett led i ett permanentande av byggnadsregleringen utan blott som en bekräftelse på att nämnda förutsättning sedan flera år faktiskt upphört att vara ett avgörande villkor för lagens förlängning.

Vad därefter beträffar spörsmålet om byggnadsregleringen skall nyttjas för att åvägabringa en lämplig lokalisering av näringslivet vill utskottet

först konstatera, att byggnadsregleringen redan i ett flertal år använts i dylikt syfte. De byggnadstillståndsgivande organen har att vid varje tidpunkt skilja mellan konkurrerande investeringsönskemål efter vad som då bedöms vara mest gagneligt ur samhällsekonomisk synpunkt, varvid rent företagsekonomiska överväganden endast utgör ett — om ock ytterst väsentligt — moment. Alltsedan lagens tillkomst har visserligen i stort sett samma synpunkter anlagts vid denna angelägenhetsgradering, men detta hindrar icke att från tid till annan vissa förskjutningar i betraktelsesätten förekommit. Tidvis har t. ex. mera renodlade försörjningssynpunkter trätt i förgrunden och vid andra tider exportsynpunkter eller arbetskraftssynpunkter tillmätts större vikt. Samhällsekonomiska överväganden av denna räckvidd skulle säkerligen leda till ett skevt resultat, om man därvid uteslöt den viktiga frågan om näringslivets lokalisering ur bedömandet. Mot de byggnadsreglerande organens hittillsvarande försiktiga tillämpning av byggnadstillståndslagen i lokaliseringpolitiskt syfte har heller icke rests några allvarliga erinringar i den allmänna debatten.

Den kommitté, som år 1951 avgav betänkande om näringslivets lokalisering (SOU 1951:6), var enig i sitt uttalande att, så länge byggnadsregleringen i en eller annan form funnes kvar, den borde utövas under hänsynstagande till den lokaliseringspolitik, som i övrigt bedreves. Kommittén förklarade även, att den, i avvaktan på om och i så fall i vilken form byggnadsregleringen komme att kvarstå, icke ansåge sig slutgiltigt kunna taga ställning till huruvida tillståndsgivning borde införas som ett lokaliseringpolitiskt instrument, att, därest någon form av investeringskontroll komme att bibehållas, det kunde tänkas att en prövning av olika anläggningars lämplighet ur lokaliseringssynpunkt bäst kunde lösas genom att anknytas till denna kontroll samt att den ansåge hela frågan böra ytterligare övervägas, sedan erfarenheter vunnits av den utvidgade lokaliseringpolitiska verksamhet kommittén föreslagit. Av kommitténs uttalanden framgår att den som ett led i försöksverksamheten på detta område räknat med att vinna erfarenheter inför ett slutgiltigt ställningstagande av bl. a. de rön, som framkommer genom varsamt utnyttjande av byggnadstillståndsgivningen för en lämplig näringspolitisk lokalisering.

Utskottet anser det därför i vart fall icke nu böra komma i fråga att, när byggnadsregleringen av andra skäl finnes böra bibehållas, begränsa de tillståndsgivande myndigheternas hittillsvarande möjligheter att begagna byggnadsregleringen i lokaliseringpolitiskt syfte.

I propositionen uttalas att vid prövningen av byggnadstillståndsärenden, som berör de större tätorterna, större vikt än tidigare bör läggas vid den lokaliseringpolitiska bedömningen. Uttalandet, som får tagas som en anvisning om hur tillståndsgivningen i fortsättningen skall tillämpas, motiveras med den allt starkare befolkningskoncentration till de större städerna, som alltjämt pågår.

Givet är såsom i nyssberörda betänkande anförts att en planerad lokalisering kan framstå som helt olämplig ur arbetsmarknads- eller försvarssynpunkt eller kräva orimligt stora investeringar av det allmänna. För sådana fall torde redan enligt hittillsvarande praxis tillståndsgivningen i allmänhet ha utgjort ett tillfyllestgörande medel att hindra den ifrågasatta lokaliseringen. Det har också blivit alltmer klarlagt att det för att åstadkomma bättre befolkningsbalans gäller att begränsa företagsetableringen i de större städerna. Oaktat de företag, som under senare år nyetablerats inom dylika städer, i regel varit sådana att de på grund av sin lokala anknytning icke kunnat förläggas annorstädes, torde det även finnas många företag med så vidsträckt avsättningsmarknad att de, bl. a. genom de successivt förbättrade kommunikationerna, utan större olägenhet kunnat förläggas längre bort från marknadens centrum än vad som faktiskt skett. Såsom påtalas i betänkandet visar erfarenheten från den rådgivningsverksamhet, som bedrivs genom arbetsmarknadsstyrelsen i samverkan med industriens produktionsråd, att i en del fall, där lokaliseringen varit likgiltig ur företagsekonomisk synpunkt men kunnat förmodas få en mindre önskvärd samhällsekonomisk effekt, tillståndsgivningen icke varit utan betydelse som tvångsmedel. Som exempel anföres det fall att ett höglöneföretag ansett sig ha goda utsikter att rekrytera arbetskraft i stockholmsregionen trots knapphet på arbetskraft inom området. Å andra sidan har tillstånd även givits för byggnation, som av myndigheten bedömts vara mindre lämpligt lokaliserad ur samhällsekonomisk synpunkt. Att myndigheten ej velat motsätta sig sökandens önskan kan då exempelvis ha haft sin orsak i att dennes lokaliseringsplanering genom inköp av tomtmark eller på annat sätt framskridit så långt, då ansökan om byggnadstillstånd ingives, att tillståndsvägran skulle ha berett sökanden stora svårigheter.

Med stigande erfarenhet av hithörande problem torde möjligheterna öka för de tillståndsgivande myndigheterna att göra de lokaliseringpolitiska övervägandena. Enligt utskottets mening kan det under angivna förhållanden finnas skäl att uttala att, när det gäller tillståndsgivning till byggnadsverksamhet inom de större tätorterna, lokaliseringsfrågorna kommer att tillmätas större betydelse än tidigare. I sak innebär detta ingen väsentlig ändring av vad som hittills gällt.

Utskottet finner det emellertid vara angeläget att understryka, vad som anföres i propositionen därom, att föreställningarna angående fördelarna av näringslivets spridning ej bör överdrivas och att det primära i lokaliseringssträvandena måste vara de företagsekonomiska förutsättningarna för företagets placering till viss ort eller del av landet. Särskilt med hänsyn till att det kunskapsmaterial, som erfordras för att uppställa en klar målsättning för samhällets lokaliseringspolitik, alltjämt i stort sett saknas måste all samhällets påverkan i lokaliseringpolitiskt syfte jämväl i fort-

sättningen utövas med försiktighet. Det är även betydelsefullt vid tillämpningen av tillståndsgivning och rätt att meddela igångsättningstillstånd, att industribyggande och bostadsbyggande samordnas, så att vid tillkomsten av ny industri eller utbyggnad av äldre anläggning balansen mellan det för arbetskraften tillgängliga bostadsutrymmet och behovet därav icke rubbas.

På anförda skäl tillstyrker utskottet bifall till propositionen. Detta ställningstagande innebär att utskottet anser yrkandena i motionerna I: 506 och II: 666 samt I: 507 och II: 665 om byggnadsregleringens avskaffande böra avslås.

Då det andra yrkandet i motionerna I: 506 och II: 666, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla att förslag om åtgärder för säsongutjämning inom byggnadsverksamheten snarast möjligt förelägges riksdagen, uppenbarligen framställts under förutsättning att yrkandet om byggnadsregleringens avveckling bifalles, torde något särskilt uttalande i anledning av nämnda yrkande ej erfordras.

Beträffande yrkandet i motionerna I: 507 och II: 665, att riksdagen måtte uttala, *dels* att den ekonomiska politiken, skattepolitiken — ej minst vad gäller bilbeskattningen — bostadspolitik och kommunikationspolitiken bör utformas så, att man främjar en företagslokalisering varigenom en lämplig befolkningsbalans mellan större städer och landsbygd kan åstadkommas, *dels* att den rådgivande verksamheten i lokaliseringsfrågor som redan nu bedrivs bör ytterligare intensifieras, anser sig utskottet kunna instämma i att det vid utformningen av den ekonomiska politiken i olika avseenden bör tagas hänsyn till det av motionärerna angivna önskemålet om en bättre befolkningsbalans mellan större städer och landsbygd. Ett sådant allmänt uttalande torde dock vara överflödigt. I den mån däremot uttalandet avses skola äga längre räckvidd, så att företagslokaliseringen skall ha något slags företräde framför andra ekonomiska synpunkter, är utskottet icke nu berett att förorda att uttalande av sådan innebörd göres av riksdagen. Vad angår frågan om önskvärdheten av en intensifiering av den rådgivande lokaliseringsverksamheten är det otvivelaktigt allmän enighet om att den bör få en omfattning, som svarar mot det föreliggande behovet. Vilka organisatoriska konsekvenser detta bör leda till bör emellertid prövas i annan ordning. Ej heller i denna del finner därför utskottet motionärerens yrkande nu påkalla något särskilt uttalande från riksdagens sida.

I fråga om yrkandet i motionen II: 286, att orter med upp till 5 000 invånare bör undantagas från byggnadstillståndslagens bestämmelser, befarar utskottet att följderna av bifall därtill blir att investeringsönskemål, för vilka byggnadstillstånd ej kan medges på annan plats, lätt leder till ett mer omfattande byggande i de uti motionen åsyftade orterna än som svarar mot en ekonomisk användning av samhällsresurserna. Å andra sidan är det antagligt att en mer frikostig tillståndsgivning inom sådana mindre

orter skulle ha gynnsamma verkningar för att åstadkomma en bättre näringsgeografisk balans mellan större och mindre tätorter. Om mindre orter lämpligen bör erhålla lättnad i byggnadstillståndsgivningen, synes likväl vara en avvägningsfråga, som bäst kan bedömas av de tillståndsgivande myndigheterna vid deras övervägande av lokaliseringens betydelse i varje särskilt fall. Utskottet finner sig därför icke kunna tillstyrka motionen.

Vad slutligen gäller de i motionerna I: 425 och II: 517 framförda yrkandena om rätt att uppföra s. k. klassrumspaviljonger utanför byggnadskvoten avses härmed att tillgodose behovet av ett extra lokaltillskott för folkskolor och högre skolor under den övergående tid, då lärjungeantalet är särdeles högt på grund av de stora årskullar, som nu är eller beräknas snart inträda i skolåldern. Som skäl för yrkandet har bl. a. anförts, att paviljongerna tillverkas fabriksmässigt som monteringsfärdiga och icke ställer krav på byggnadsarbetare i egentlig bemärkelse. För folkskolans del utgår f. n. statsbidrag, varför motionärerna i en annan i år väckt motion, II: 513, hemställt om höjt förslagsanslag under åttonde huvudtiteln, punkten Folkskolor m. m., med 3 miljoner kronor till 62,8 miljoner kronor.

Ecklesiastikdepartementets byggnadskvot för skolor har inom investeringsbudgeten för detta år beräknats höjd från 210 till 220 miljoner kronor, medan flera andra poster undergått sänkning. Utskottet finner det uppenbart att stora otillfredsställda lokalbehov finnes även på andra områden med hög angelägenhetsgrad, t. ex. inom sjukvården. För en fördelning av den byggnadsvolym tillståndsgivningen anses kunna omfatta måste göras en avvägning mellan de olika byggnadsbehoven. En sådan avvägning kräver en ingående kännedom om dessa behov och möjligheterna att tillgodose dem som utskottet icke äger. Däremot har Kungl. Maj:t helt andra förutsättningar att överblicka frågan om lämpliga jämkningar av tillståndsramarna.

Utskottet finner emellertid syftet med motionerna mycket behjärtansvärt. Oaktat utskottet av anförda skäl icke anser sig kunna förorda att riksdagen fattar beslut i enlighet med vad som föreslagits i de till utskottet hänvisade motionerna, vill utskottet därför som ett allmänt önskemål uttala, att Kungl. Maj:t vid sin fortsatta prövning av hithörande spörsmål måtte finna möjligt att genom en utvidgning av tillståndsramen eller på annat sätt tillgodose intresset av att sådana klassrumspaviljonger i lämplig omfattning uppföres. I detta sammanhang vill utskottet likväl framhålla vikten av att sådana provisoriska skollokaler icke bygges på platser, där det för tillgodoseende av normalbehovet på längre sikt är lämpligast med permanenta skolbyggnader.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 506 och II: 666 samt I: 507 och II: 665 — de två sistnämnda i vad de

innefattar förslag om byggnadsregleringens upphävande — bifalla förevarande proposition;

B. att motionerna I: 507 och II: 665 i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 286 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 425 och II: 517 måtte anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 19 april 1956

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren, herrar Oswald, Albert Hermansson, Lindahl*, Grym, Ebbe Ohlsson, Boo och Georg Carlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Johansson i Torp, Eriksson i Sandby*, Nestrup, Carlsson i Stockholm, Bengtsson i Halmstad*, Munktell* och Jansson i Benestad.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

(avseende utskottets hemställan under A) av herrar *Osvald, Ebbe Ohlsson, Carlsson* i Stockholm, *Munktell* och *Nestrup*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Otvivelaktigt är konjunkturläget liksom föregående år sådant, att en återhållsam ekonomisk politik är påkallad för att upprätthålla den samhällesekonomiska balansen. Enligt departementschefens uppfattning spelar byggnadsregleringen alltjämt vid sidan av finans- och kreditpolitiska åtgärder en viktig roll härvidlag.

Så gott som allmän enighet synes emellertid råda om att byggnadsregleringen bör avvecklas, så snart de samhällsekonomiska förhållandena medger detta. Skilda meningar föreligger däremot om när ett sådant samhällsekonomiskt tillstånd skall anses ha inträtt, varvid naturligtvis den större eller mindre obenägenheten att ytterligare förlänga en så krisbetonad åtgärd som byggnadsregleringen kan inverka på bedömningen.

Sedan lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete förra året förlängdes, har statsmakterna bl. a. genomfört en betydande skärpning av kreditpoli-

tiken. Under senare delen av år 1955 har därefter — med största sannolikhet som en följd härav — inträtt en viss avmattning av ansökningarna om byggnadstillstånd. Att oavsett detta någon fullständig garanti mot ogynnsamma förskjutningar i inflatorisk riktning icke föreligger utgör ej något bärande skäl att underlåta att nu upphäva en detaljreglering, som allmänt anses vara en krisföreteelse. Det är nämligen svårt att inse, hur eljest de samhällsekonomiska förhållanden skall vara beskaffade, som skall kunna medge avveckling av byggnadsregleringen. Icke ens under år 1953 och början av år 1954, då det ansågs att jämförelsevis normala ekonomiska förhållanden inträtt, fann regeringen möjligt att avskaffa denna reglering.

Beträffande det sedan ett flertal år i propositioner om byggnadstillståndslagens förlängning anmärkta förhållandet, att de anmälda investeringsönskemålen vida överstiger samhällets resurser av arbetskraft och material, vill utskottet till en början uttala, att så alltid torde bli fallet så länge byggnadsregleringen består. All erfarenhet talar nämligen för att det vid varje form av ransonering av psykologiska orsaker uppstår ett tryck på efterfrågan, vilket gör att denna synes väsentligt överstiga tillgången, även när det sedan vid ransoneringens borttagande visar sig att en naturlig balans rätt snart uppstår vid oförändrad kostnadsnivå.

Mot byggnadsregleringens avveckling har inväntats att det även med nuvarande kreditpolitik icke går att hämma investeringslusten, där det finns likvida medel, som gör vederbörande oberoende av kredit. Detta resonemang måste emellertid så till vida innebära en felsyn, som dessa likvida medel i allmänhet redan genom kreditförmedlande organ är investerade i näringslivet eller på annat sätt. Om sådana medel lösgöres för att användas för nya ändamål uppstår intet ökat investeringstryck, i den mån belopp av samma storlek drages ur kreditmarknaden på annat håll. Däremot skulle uppenbarligen en dylik ändring av det tillgängliga kapitalets utnyttjande, såvida den inträdde plötsligt och i stor omfattning, kunna innebära en del omställningssvårigheter i form av rubbningar i kreditmarknaden.

Någon allvarlig risk av denna art synes emellertid ej vara för handen. Företag med betydande likvida medel är i allmänhet angelägna att bevara en likvid ställning, särskilt under tider med en stram kreditmarknad som för närvarande. En stor del av de anmälda investeringsönskemålen är uppenbarligen tilltagna med prutmån eller kan först på längre sikt förväntas bli verkligt aktuella. Där likvida medel saknas och sökande behöver lån för sina investeringar — såsom bl. a. i stor utsträckning även är fallet beträffande landsting och kommuner med stora fonder, beroende på fondernas placering — utgör redan den hårda kreditmarknaden ett svåröverkomligt hinder att förverkliga anmälda önskemål. Anledning att befara att ännu oanmälda investeringsönskemål i större utsträckning skulle kunna bringas till utförande, innan ganska avsevärd tid förflutit efter byggnadsregleringens upphörande, finns ej heller, eftersom sådana investeringsbehov sällan torde ha

nått tillräckligt långt på projekteringsstadiet. Den statliga investeringsverksamheten bör under övergångstiden kunna begränsas över budgeten, och i fråga om de kommunala investeringarna bör det icke vara ogörligt att på frivillighetens väg få till stånd en begränsning. Inom företagssektorn spelar det stor roll att ny kredit är svår att erhålla, att räntenivån är relativt hög och att som redan nämnts bevarande av god likviditet framstår som ett viktigt önskemål. Risken för en plötslig och omfattande ökning av de enskilda investeringarna är därför ringa.

Sedan 1949 års investeringskommitté, till vars pågående arbete man tidigare i flera år hänvisat då förslag framställdes om byggnadsregleringens avskaffande, i betänkande år 1953 (SOU 1953: 6) uttalat sig för att denna reglering borde upphöra, finns föga anledning att ytterligare avvakta flera år, innan 1955 års stabiliseringsutredning blir färdig med sitt arbete.

Av anförda skäl anser utskottet tiden vara inne för beslut om byggnadsregleringens avveckling. En förlängning av byggnadstillståndslagens giltighet med två år som föreslagits i propositionen kan verka som ett led i ett permanentande av regleringen. Om dessutom det hittillsvarande villkoret för lagens tillämpning — krig eller krigsfara eller eljest utomordentliga av krig föranledda förhållanden — vilket dock ännu markerar lagens kriskaraktär, får bortfalla, synes lagen kunna förlängas snart sagt hur länge som helst. En sådan utveckling står klart i strid med det av nästan alla politiska meningsriktningar åtminstone hittills omfattade önskemålet om byggnadsregleringens avskaffande.

Under senare år har såsom skäl för bibehållandet av byggnadsregleringen även framhållits dess betydelse för säsongutjämnningen inom byggnadsindustrien. Utskottet vill för sin del betona vikten av att en dylik utjämnning eftersträvas men hyser icke uppfattningen att byggnadsregleringen härutinnan har den betydelse, som ännu på många håll tillmättes densamma. 1949 års investeringskommitté framhöll i sitt nyssnämnda betänkande, att det icke vore möjligt att fastställa, vilken andel de byggnadsreglerande åtgärderna haft i den säsongutjämnning, som kommit till stånd, ty med den allmänna bristen på arbetskraft hade byggnadsföretagarna ändå varit tvungna att förlägga en förhållandevis stor del av sin verksamhet till vintern. Oaktat byggnadsregleringen likväl enligt kommitténs uppfattning otvivelaktigt bidragit till den säsongutjämnning som ägt rum, ansåg kommittén, efter att ha påvisat hur i vissa fall arbetskraften just genom byggnadsregleringen fått gå outnyttjad, att det måste vara förenat med avsevärda olägenheter att bibehålla en reglering över byggnadsverksamheten i säsongutjämnande syfte. Kommitténs förslag till byggnadsregleringens slopande gick ut på att t. v. vissa befogenheter skulle behållas för vederbörande myndigheter att bestämma den årstid, varunder visst byggnadsarbete må påbörjas, liksom det antal byggnadsarbetare, som under högsäsong må sysselsättas vid särskilda byggnadsföretag.

Beträffande vissa delar av byggnadsverksamheten är såsom kommittén påvisat möjligheterna till säsongutjämning genom reglering starkt begränsade, t. ex. reparations- och underhållsarbete samt jordbrukets byggnadsverksamhet och egnahemsbyggandet. I fråga om andra delar av verksamheten kan säsongutjämning tämligen väl upprätthållas utan särskilda regleringsåtgärder. Detta gäller främst statens och större delen av kommunernas byggnadsverksamhet, men även vad angår industriens byggnadsarbeten är på grund av deras ofta tidskrävande karaktär riskerna för starka säsongväxlingar begränsade. Genom den tekniska utvecklingen har det även för större byggnadsföretagare inom bostadsbyggnadsbranschen blivit ekonomiskt fördelaktigt att bedriva verksamheten kontinuerligt under hela året. Dessa storföretagare, vilka kommit att få en alltmer ökad betydelse, håller nämligen i allmänhet en fast anställd arbetarstam och en dyrbar maskinpark. Semesterlagstiftningen verkar i samma riktning. Staten kan vidare i samband med sin kreditgivning uppmuntra vinterbyggandet. Dessutom torde det finnas anledning räkna med att parterna inom byggnadsbranschen söker nå avtalsbestämmelser, som befordrar en jämn sysselsättning.

Med hänsyn till det anförda finner utskottet icke skäl föreligga att bibehålla tillståndstvånget för byggnadsarbete i säsongutjämnande syfte. En avveckling bör dock ur denna synpunkt ske först efter någon tid, så att förslag om åtgärder för säsongutjämning inom byggnadsverksamheten dessförinnan kan hinna föreläggas nästa års riksdag. Utskottet vill därför icke motsätta sig, att lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete förlänges, men anser att regleringen bör vara avskaffad den 1 april 1957.

Som ett ytterligare motiv för byggnadsregleringens bibehållande har i årets proposition åberopats, att den behövs för att åstadkomma en bättre lokalisering av näringslivet, särskilt genom att med dess hjälp en ytterligare expansion i de större tätorterna kan motverkas.

Hittills har tillståndsgivningen av myndigheterna begagnats mycket försiktigt i detta syfte, uppenbarligen bl. a. i medvetande om att det kunskapsmaterial, som erfordras för lokaliseringpolitiska åtgärder från det allmännas sida, till stor del saknas. Så sent som år 1954 beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad bankoutskottet i utlåtande nr 36 bl. a. anförat därom att innan ytterligare erfarenhet vunnits av den verksamhet, som bedrevs för att främst genom upplysning och rådgivning påverka enskilda företags förläggning, nya uttalanden på området ej borde göras. I stället borde det anstå med en omprövning av principerna för lokaliseringsverksamheten. Ett liknande uttalande år 1955 av bankoutskottet i dess utlåtande nr 14 godkändes av riksdagen. Något nytt har därefter ej tillkommit, som bör föranleda till att nu skulle läggas större vikt vid lokaliseringpolitiska synpunkter genom ökad användning av byggnadsregleringen som ett tvångsmedel.

Som arbetsmarknadsstyrelsen i ett flertal olika yttranden angående hit-

hörande frågor framhållit är målsättningen för näringslivets lokalisering i behov av en precisering, vilken förutsättes kunna ske först efter undersökningar berörande hela landet och genom regionala studier samt en intensifierad forskning. Hittills har regional lokaliseringsplanering endast kunnat påbörjas i två län.

Något färskt material, som allsidigt belyser frågan om betydelsen av näringslivets lokalisering i förhållande till alla de andra företagsekonomiska, nationalekonomiska och sociala synpunkter, som kan vägas mot varandra vid bedömandet av angelägenhetsgraden av visst byggnadsarbete saknas. Utskottet vill därför icke genom ett oreserverat bifall till propositionen ställa sig bakom ett utvidgat hänsynstagande i byggnadstillståndsgivningen till lokaliseringspolitiska synpunkter. Det är nämligen att förutsetta att, så snart tvångsmedel måste användas för att tillgodose ett lokaliseringspolitiskt syfte, detta står i strid med de företagsekonomiska synpunkter sökanden anlägger och som han i regel har de bästa möjligheterna att bedöma.

Så mycket mindre anser utskottet nu befogat att de tillståndsgivande myndigheterna i vidgad omfattning skall använda tvång för att motverka näringslivets förläggning till de större tätorterna, som den faktiska utvecklingen snarast synes ha inneburit en fortgående decentralisering av industrien. I den mån nyetablering av industri i de största städerna skett under senare år har det i allmänhet varit fråga om företag, som varit så regionalt bundna, att en förläggning till annan plats knappast varit ett ur företagsekonomiska synpunkter realistiskt alternativ. Olika skäl talar också för att denna decentraliseringstendens kommer att bestå, bl. a. det förhållandet att handel och andra servicenäringar samt olika slags förvaltning kan förväntas expandera i de större tätorterna och där konkurrera allt hårdare med industrien om arbetskraften. Samtidigt kommer möjligheterna att förlägga produktionen till mindre och ej så centralt belägna orter att öka allteftersom kommunikationerna förbättras.

Den i propositionen anförda uppfattningen, att den nuvarande anknytningen av lokaliseringspolitiken till byggnadsregleringen icke bör vara ett hinder för att regleringen avskaffas, när den ur andra synpunkter ej längre bedömes behövlig, delas av utskottet. Såsom ovan framhållits är det utskottets mening att byggnadstillståndslagen efter den 31 mars 1957 icke behövs vare sig i investeringsbegränsande eller säsongutjämnande syfte.

Utskottet, som helt ansluter sig till vad departementschefen framhållit om vikten av en ändamålsenlig lokalisering av näringslivet och behovet av positiva åtgärder för att stimulera företag att etablera sig inom områden, där det ur samhällets synpunkt anses angeläget, finner det icke visat att tvångsåtgärder i detta syfte är nödvändiga. Såsom i propositionen vidare understrukits skall ju de företagsekonomiska förutsättningarna för företagens förläggning till viss ort eller del av landet sättas i främsta rum-

met. Om så verkligen i vederbörlig utsträckning sker och de företagsekonomiska synpunkterna således ej behöver stå tillbaka för andra samhällsintressen, sammanfaller samhällets lokaliseringssträvanden helt visst i allmänhet med företagens egna intressen.

Däremot bör den rådgivande och på forskning rörande dessa problem inriktade verksamheten intensifieras. I den mån resurserna härför hos arbetsmarknadsstyrelsen och underlydande organ ej förslår bör de utvidgas.

Möjligheterna att få en ökad differentiering av näringslivet på landsbygden och dess små tätorter blir enligt utskottets mening liksom hittills i första hand anhängiga av den allmänna ekonomiska politik som föres. En politik, som innebär skydd av penningvärdet, skattelättnader, sparstimulerande åtgärder, förbättrade bostadsförhållanden på landet, ökade betingelser för egnahemsbyggen, förbättrade kommunikationer m. m. skapar ett gynnsamt klimat för företagsamheten och sådana lokala initiativ till ny företagsbildning på vilka landsbygdens utveckling i så hög grad beror.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte, med avslag å förevarande proposition, i anledning av motionerna I: 506 och II: 666 samt I: 507 och II: 665 för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete

Härigenom förordnas att lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete, vilken enligt lag den 15 april 1955 (nr 127) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 mars 1957.

B. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag om åtgärder för säsongutjämning inom byggnadsverksamheten snarast möjligt förelägges riksdagen.